

ביאורים

דבר נוסף השומר על איכות המסורת ואמיתותה הוא שקיימים אנשים רבים בכל חלקי העם שעוסקים יומם ולילה בשקידה על לימוד התורה. יש אנשים שפנויים מכל העיסוקים השונים, גם ממיסים המוטלים על הציבור ומתפקידים ציבוריים אחרים וכל עיסוקם הוא לימוד התורה. הציבור מחזיק ומפרנס אותם בשביל המטרה הגדולה הזו, כי הוא יודע שהם הלב הנותן חיים לכל שאר חלקי העם. כאשר יש אנשים רבים שיושבים ועמלים בתורה ללא הפסקה הדבר מבטיח לשמר ולקיים את התורה בעם ישראל. וכל לומדי התורה האלה שואבים את ידיעותיהם מהיושבים בלשכת הגזית, מהסנהדרין. הסנהדרין התקיימה לכל אורך התקופה שפירט ריה"ל עד סמוך לחורבן הבית השני. רצף זה של מסורת איתנה של ראשי החכמים המקבלים תלמיד מפי רבו, ורבים מרבים מבטיחה את אמינות המסורת. ומהם יוצא לימוד התורה לכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

ומוסיף ריה"ל עוד שתי נקודות יסודיות וחשובות ביחס לחכמתם של חכמינו הקדושים. חז"ל יחד עם עיסוקם הרב בתורה היו חכמים גדולים גם באסטרונומיה ובמדעים, והיו ביניהם שידעו חוכמות רבות מאוד. כל אלה היו, כמובן, כלי שרת בידם לפסיקת הלכות, לתקן תקנות וליישר את הדעות בדרך סלולה ונכונה. גם לאחר תקופת התנאים והאמוראים היו לנו בכל דור חכמים שהיו בקיאים בתחומים רבים ובעלי ידע באפיקים רחבים.

הנקודה השנייה היא שגם לאחר שבטלה הנבואה, הייתה קיימת בקרב החכמים הגדולים רוח הקודש. זוהי מדרגה פחותה מהנבואה, אך היא הרבה מעל ההישענות על השכל בלבד, וגם היא מבטיחה את אמיתות דבריהם ונכונותם. לחכמים הייתה ראייה פנימית רוחנית ולא רק ראייה חיצונית בעיני הבשר בלבד. זאת אפשר ללמוד, למשל, מרבי עקיבא.

הרחבות

מכח הדור

אֵלָא שְׁאִין הַשְׁעָה רְאוּיָה לְכָךְ. מעלתם הרוחנית של תלמידי החכמים קשורה בקשר חזק מאוד במדרגה הרוחנית של הדור. גם בזמן קבלת התורה במעמד הר סיני, כשעשו בני ישראל את העגל, אמר הקב"ה למשה רבנו "לך רד כי שחת עמך" [שמות לב, ז], ופירש רש"י שם "לך רד- מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם" (ועיין לעיל ב נו).

לחבר שמים וארץ

אָחַד הַצִּיץ וַיִּמַּת. זהו בן עזאי, שהיה שקוע כל כולו בלימוד התורה ושקידתה, עד כדי כך שפרש מחיי נישואים [יבמות סג]. הוא אמנם נשא את ביתו של ר' עקיבא, אך מיד גירש אותה [סוטה ד:], או שאירס אותה בלבד [כתובות סג]. הוא לא יכול לחיות חיים גשמיים, משום שלא יכול לעזוב את אהבתו לתורה. גם כאשר נכנס ל'פרדס' התפרדה רוחו מגופו (עיין עוד בהמשך הספר ד, ג בסופו).

המצוות אינן אמצעי זמני

וְאָחַד הַצִּיץ וְקִצְצָה פְּנִיטְעוּת. אלישע בן אבויה המכונה 'אחר' סבר שהמצוות הן רק כלי, אמצעי להשגת המטרה, והמטרה היא השגות שכליות. כאשר השיג את ההשגות הן חשב שכבר אינו צריך את קיום המצוות. אך זו כמובן טעות, כי המצוות אינן אמצעי בלבד, אלא ציווי אלוהי, שיש לו מטרה בפני עצמו (ועיין באגרות ראי"ה א, קמ).

שאלות לדין

מהי הדרך הנכונה להוציא גדולי ישראל מובחרים?
מדוע מקובל לומר שרבי עקיבא הוא עיקר 'תורה שבעל פה'?

ריבוי החכמים
בתקופת המשנה

וּבְאֵלֶּה הַדּוֹרוֹת, חוץ מאלו המפרסמים, חוץ מהמוון החכמים, חוץ מהפנהנים והלויים אשר היתה תורתם ואמונתם, לא פסקו השבועים סנהדרין וחקמתם, וברשותם היו ממונים המונה ומעבירים המעבר, כמו שנאמר: "אמר רבי שמעון בן יוחאי כך מקבל אני מפי שבועים זקנים ביום שהושבו את רבי אלעזר בן עזריה ב'שיבה". ונמשכים אחר השבועים מאות, ונמשכים אחר המאות אלפים, כי לא יתכן שיפרו שבועים שלמים אלא ממאות שהם תחתיהם, וכך בהדרגה. ואחרי אלה רבי עקיבא ורבי טרפון ורבי יוסי הגלילי וחקריהם, וכלם אחרי החרבן.

והגיע רבי עקיבא אל גבול קרוב לנבואה עד שהיה נכנס ויוצא בעולם הרוחניים, כמו שנאמר עליו: "ארבעה נכנסו לפרדס, אחד הציץ וימת, ואחד הציץ ונפגע, ואחד הציץ וקצץ פנטעות, ואחד בא בשלום ויצא בשלום, ומנו, רבי עקיבא". והיה זה שמת מפי שלא יכל לסבל ראית העולם שהוא מבלי שתתפרק הרפכתו, והשני נטרפה דעתו ונחרד החרדה האלהית, ולא הועיל לבני אדם. והשלישי קלקל במעשיות מפני שהשקוף אל השכליות, באמר: אלה המעשים אינם אלא פלים ומכשירים להגיע אל זאת המדרגה הרוחנית, ואני כבר הגעתי אליה, ולפיכך לא אחוש למעשי התורה, והתקלקל וקלקל, ותעה והתעה. ורבי עקיבא הוא אשר היה נכנס ויוצא בשני העולמות מבלי שהשיגו נזק, וכבר נאמר עליו: "ראוי היה שתשרה עליו שכיתה פמשה אלא שאין השעה ראויה לך". והוא מפלל הרוגי מלכות, והוא אשר בשעה שנהרג היה שואל את תלמידיו האם הוא זמן קרית שמע, כדי שיקרא אותה, ואמר לו: "רבנו, עד כאן?" ואמר להם: "כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה 'בכל לבנה ובכל נפשה' ואפלו הוא נוטל את נפשה, עכשיו שבא לידי לא אקיימו? והיה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו".

סו אמר הפזרי: כמו זה יתה חיים ערבים, וימות מות ערב, ואחר פן יתה חיים הנצחיים בערבות מתקדת.

הממנה - הנשיא. ומעבירים המעבר - מחליפים את מי שנדרש להחליפו. במעשיות - מעשי המצוות המעשיות. שני העולמות - העולם העליון והמופשט והעולם הזה.